

**ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ЖУРНАЛИ**
6 ЖИЛД, 3 СОН

**ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ**
ТОМ 6, НОМЕР 3

**JOURNAL OF LAW
RESEARCH**
VOLUME 6, ISSUE 3

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
д.ю.н., проф.
(Doctor of Law, Professor)
Абдурасулова Қумринисо Раимқуловна

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
д.ю.н., доцент
(Doctor of Law, Associate professor)
Файзиев Шохруд Фармонович

Ҳуқуқий тадқиқотлар журнали таҳририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет журнала Правовых исследований
Editorial Board Journal of Law research

12.00.01 - Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва тарихи. Ҳуқуқий таълимотлар тарихи / Теория права и государства, История правовых учений / Theory of law and state, History of legal doctrines

ю. ф. д., проф. Ҳалимбой Бобоев
ю. ф. д., проф. Аҳмедшаева Мавлюда
ю. ф. д., проф. Муҳиддинова Фирюза
ю. ф. д., проф. Адилходжаева Сурайё
ю. ф. д., проф. Сатторов Абдуғаффор

Yosuke Shamoto (Japan)
д.ю.н., проф. Артур Гамбарян
(Республика Армения)

12.00.02 - Конституциявий ҳуқуқ. Маъмурий ҳуқуқ. Молия ва божхона ҳуқуқи / Конституционное право; административное право; финансовое право / Constitutional Law; administrative law; financial right

ю. ф. д. Гулчехра Маликова
ю. ф. д. Хусанов Озод
ю. ф. н. Хван Леонид Борисович
ю. ф. д. Силиманова Светлана

Sung Un Lee (South Korea)
д.ю.н., доц. Пешкова Христина Вячеславовна
(Российская Федерация)

12.00.03 - Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи. Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ / Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право / Civil law; Business law; family law; Private international law

юримик фанлар доктори, профессор
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган юрист Оқюлов Омонбой,
Рузиев Рустам, Рузиназаров Шухрат,
Шомухамедова Замира, Баратов
Миродил, Бобокул Тошев

Dr. Ahmad Issa Altweissi (Jordan)

12.00.04 - Фуқаролик процессуал ҳуқуқи. Хўжалик процессуал ҳуқуқи. Ҳакамлик жараёни ва медиация / Гражданское процессуальное право; хозяйственное процессуальное право, арбитражный процесс и медиация / Civil Procedure Law; Economic procedural law, arbitration process and mediation

юримик фанлар доктори, профессор,
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган юрист Эсанова Замира
Нормуродовна, Мамасидиқов Музаффар

Jason A. Cantone Federal court center (USA)

12.00.05 - Меҳнат ҳуқуқи. Ижтимоий таъминот ҳуқуқи / Трудовое право; право социального обеспечения / The Labor law; Social security law

ю.ф.д., проф. Усманова Муборак Акмалхановна
ю.ф.н., доц. Гасанов Михаил Юриевич
ю.ф.н., доц. Сатторова Гулноза
ю.ф.н., доц. Муродова Гулнора

д.ю.н., проф. Денисов Глеб
(Российская Федерация)

12.00.06 - Табиий ресурслар ҳуқуқи. Аграр ҳуқуқ. Экологик ҳуқуқ / Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право / Natural resource law; Agrarian law; Environmental law

Ю.ф.д., проф. Файзиев Шухрат Хасанович,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган
юрист ю.ф.н, доц. Скрипников Николай
Кузмич, ю.ф.д., проф. Усмонов Муҳаммади
Бахридинович, ю.ф.д., проф. Холмўминов
Жума, ю.ф.д., проф. Жўраев Юлдаш
Ачилович

Долгополов Кирилл Андреевич
(Российская Федерация)

**12.00.07 - Суд ҳокимияти. Прокурор назорати. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини ташкил этиш.
Адвокатура / Судебная власть. Прокурорский надзор. Организация правоохранительной
деятельности. Адвокатура / The judicial authority. Prosecutor supervision. Organization of law
enforcement activities. Advocacy**

Ю.ф.д., проф. Пўлатов Бахтиёр Халилович,
Ю.ф.д. Саломов Баҳром Саломович,
ю.ф.д., проф. Салаев Нодирбек Сапарбаевич
(Тошкент давлат юридик университети)

James B. Eaglin Федерал суд Маркази (АҚШ)
д.ю.н., проф. Кайрат Осмоналиев (Қирғизистон
Республикаси) к.ю.н., доц. Сергей Шошин
(Российская Федерация), д.ю.н., проф. Алексей
Кибальник (Российская Федерация), д.ю.н., проф.
Кудрявцев Владислав Леонидович (Российская
Федерация)

**12.00.08 - Жиноят ҳуқуқи. Криминология. Жиноят-ижроия ҳуқуқи /
Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право /
Criminal law and criminology; Criminally-executive law**

Ю.ф.д., проф. Кабулов Рустам, Ўзбекистон
Республикасида хизмат кўрсатган юрист,
ю.ф.д., проф., Рустамбаев Мирзаюсуп
Ҳакимович, ю.ф.д., проф. Ражабова Мавжуда
Абдуллаевна, ю.ф.д., проф. Зуфаров Рустам
Ахмедович, ю.ф.д., проф. Тахиров Фарход,
ю.ф.д., проф. Исмоилов Исомиддин,

Matthew Light (Canada), проф. Юлдошев Рифат
Раҳмаджонович (Республика Таджикистан),
д.ю.н., проф. Елене Антонян Александровна
(Российская Федерация), д.ю.н., проф.
Джансараева Рима Ернатовна (Республика
Казахстан), Кирил (Российская Федерация)

**12.00.09 - Жиноят процесси. Криминалистика. тезкор-қидирув ҳуқуқ ва суд экспертизаси /
Уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскное право и судебная экспертиза / Criminal
procedure, criminalistics, operative-search law and judicial examination**

Ю.ф.д., проф. Иноғомжоновна Зумратхон
Фатхуллаевна, ю.ф.д., проф. Пўлатов Юрий
Сайфиевич, ю.ф.д. Мухиддинов Фахриддин,
ю.ф.д., проф. Тўлаганова Гулчехра Заҳитовна,
ю.ф.д. Миразов Даврон

Kevin Curtin (USA), Jurgen Maurer (Germany),
д.ю.н., проф. Стойко Николай Геннадьевич
(Российская Федерация), Проф. Рыжаков
Александр Петрович (Российская Федерация),
д.ю.н., проф. Зайниддин Искандаров (Республика
Таджикистан), Проф. Сергей Пен (Республика
Казахстан), доц. Алексей Пурс (Республика
Беларусь)

12.00.10 - Халқаро ҳуқуқ / Международное право / International law

ю.ф.д., проф. Исмоилов Баходир,
ю.ф.д., проф. Маткаримов Гулчехра,
ю.ф.д., проф. Юлдашева Говхержан

Alexander Trunk (Germany)

Мусаххих: Нурмуҳаммад Ҳамидов

Дазайн - саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқикот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Гаипов Равшан Абдужалилович ЖАМОАТ ТАРТИБИ ВА ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ БУГУНГИ КУННИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАСИ.....	5
2. Хамдамова Фируза Уразалиевна ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ (ЗАРУБЕЖНЫЙ И НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ).....	13
3. Сайдуллаев Шахзод Алиханович, Рустамов Рустамбой Қувандиқ ўғли ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....	21
4. Сайдивалиева Хуршида Ходжиакбаровна, Алимов Аброр Алишерович НАУЧНО-ТЕОРИТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНЕДРЕНИЯ СОЦИАЛЬНОГО КОНТРАКТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	29
5. Ярашев Бобомурод Чалгашевич МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИНИ ЛОКАЛ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ.....	38
6. Зиядуллаев Махмуджон Джуракулович ФУҚАРОЛАРНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ДАВЛАТ ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИНИНГ ЎРНИ.....	45
7. Джураев Ихтиёр Бахтиёрлович ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРДА ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИК, УНИ ИЖРОСИНИ ТАЪМИНЛАШ ВА НАЗОРАТ ҚИЛИШ МЕХАНИЗМЛАРИ.....	53
8. Мирзаев Жаҳонгир Умирзоқович ТАЛОНЧИЛИК ЖИНОЯТИНИ ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ.....	61
9. Марданов Жасурбек Ҳусниддин ўғли СОЛИҚЛАР ЁКИ БОШҚА МАЖБУРИЙ ТЎЛОВЛАРНИ ТЎЛАШДАН БЎЙИН ТОВЛАШ ЖИНОЯТИНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА ТЕРГОВНИ ТАШКИЛ ЭТИШ НАЗАРИЯЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	68
10. Шодиев Ғулом Махамматович РЕАБИЛИТАЦИЯ ТУШУНЧАСИ: ПАЙДО БЎЛИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ.....	76
11. Тулаганова Гулчехра Захитовна, Таджибаева Альбина Юлдашбаевна СУДЬЯЛАРНИНГ ЧИНАКАМ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ КАФОЛАТИ.....	84
12. Туйчиев Абдулло Орипович ЎЗЛАШТИРИШ ЁКИ РАСТРАТА ЙЎЛИ БИЛАН ТАЛОН-ТАРОЖ ҚИЛИШ ЖИНОЯТИНИНГ КРИМИНАЛИСТИК ХУСУСИЯТЛАРИ.....	93

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ JOURNAL OF LAW RESEARCH

**12.00.02-КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО.
ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО**

Гаипов Равшан Абдужалилович,
Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардия
Харбий-техник институти докторанти, Майор
E-mail: gaipovravshan@gmail.com

ЖАМОАТ ТАРТИБИ ВА ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ БУГУНГИ КУННИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАСИ

For citation: Gaipov Ravshan Abdusalilovich. ENSURING PUBLIC ORDER AND SAFETY IS A PRIOR TASK TODAY. Journal of Law Research. 2021, vol. 6, issue 3, pp. 5-12

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2021-3-1>

АННОТАЦИЯ

Жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш борасидаги тадбирлар бугунги куннинг долзарб вазифаси ҳисобланади. Мақолада ушбу йўналишдаги ишлар механизмни такомиллаштириб “жамоат хавфсизлиги концепцияси”ни ишлаб чиқиш таклиф этилган ҳамда ушбу йўналишда илмий тадқиқотларини олиб борган олимларнинг фикрлари ўрганилиб, “Жамоат тартиби” ва “жамоат хавфсизлиги” тушунчаларга муаллифлик таърифлари ишлаб чиқилган. Шунингдек, ҳуқуқбузарликлар ва жиноятчиликни олдини олиш, унга қарши курашишнинг самарали усуллари қўллашда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва кенг жамоатчиликни шу жараёнга жалб этиш зарурлиги ҳақида сўз юритилган.

Калит сўзлар: жамоа, жамоат тартиби, жамоат хавфсизлиги, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, ҳуқуқий тартибот, коррупция, жамоат хавфсизлиги концепцияси.

Гаипов Равшан Абдужалилович,
Докторант Военно-технического института
Национальной гвардии Республики Узбекистан, Майор
E-mail: gaipovravshan@gmail.com

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА И БЕЗОПАСНОСТИ СЕГОДНЯ ЯВЛЯЕТСЯ ПРИОРИТЕТНОЙ ЗАДАЧЕЙ

АННОТАЦИЯ

Меры по обеспечению общественного порядка и безопасности являются актуальной задачей сегодняшнего дня. В статье предлагается усовершенствовать механизм работы в этой сфере, разработать «концепцию общественной безопасности», а также, разработаны авторские определения понятий «общественный порядок» и «общественная безопасность» на основе изучения взглядов ученых, проводивших исследования в этой сфере. Наряду с этим отмечена необходимость вовлечения правоохранительных органов и общественности в

предупреждение правонарушений и преступлений, а также использование эффективных методов борьбы с ними.

Ключевые слова: сообщество, общественный порядок, общественная безопасность, предупреждение преступности, закон и порядок, коррупция, концепция общественной безопасности.

Gaipov Ravshan Abduljalilovich,

Doctoral student at the Military Technical Institute of
National Guard of the Republic of Uzbekistan, Major

E-mail: gaipovravshan@gmail.com:

ENSURING PUBLIC ORDER AND SAFETY IS A PRIOR TASK TODAY

ANNOTATION

Measures to ensure public order and security are an urgent task today. The article proposes to improve the mechanism of work in this area, to develop a "concept of public safety", and also, the author's definitions of the concepts of "public order" and "public safety" have been developed by studying the views of scientists who have conducted research in this area. Along with this, it was noted the need to involve law enforcement agencies and the public in the prevention of offenses and crimes, and the use of effective methods of combating them.

Key words: community, public order, public safety, crime prevention, law and order, corruption, public safety concept.

“Дунёда кечаётган мураккаб жараёнлар яқин-узоқ минтақаларда кузатилаётган зиддият ва тўқнашувлар шароитида биз юртимизда тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш борасидаги ишларимизни янада жадаллаштиришимиз лозим. Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳар бир маҳаллада хавфсиз муҳит яратиш бўйича янгича ёндашувлар жорий этилади. Ҳуқуқ-тартибот идораларини аҳоли осойишталиги ва фуқаролар манфаатларининг чинакам ҳимоячисига айлантиришга қаратилган ислохотларимиз изчил давом эттирилади” – деб юртбошимиз ўтган йил сарҳисоби ва келгуси йилга режалар тўғрисида Олий Мажлисга мурожаатномаларида бугунги куннинг долзарб муаммосини таъкидлаб ўтдилар[1].

Албатта, кўриб чиқилаётган масаланинг долзарблиги, биринчи навбатда жамоат хавфсизлигини таъминлаш Ўзбекистон Республикасида фуқаролар хавфсизлигини, тинчлик ва осойишталикни таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири эканлиги билан боғлиқдир.

Мамлакатимизда жамоат тартибини сақлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишнинг ҳуқуқий механизми яратилган бўлиб, 2014 йил 14 майда “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги ва 2016 йил 16 сентябрда қабул қилинган “Ички ишлари органлари тўғрисида”ги Қонунлар, 2017 йил 14 мартда қабул қилинган “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ва 2018 йил 14 февралдаги “Тошкент шаҳрида жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш тўғрисида”ги Президент қарорлари шулар жумласидандир. Улар бевосита жамоат тартибини сақлаш, авваламбор, жамоат хавфсизлигига доир ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш самарадорлигини ошириш, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи тузилмаларнинг бузғунчи таҳдидларини барвақт аниқлаш бўйича яқдил ҳаракатлари ва уларни ҳамкорликда, сифатли бартараф этилишини таъминлашнинг ҳуқуқий асоси сифатида хизмат қилиб келмоқда.

Яна шуни таъкидлаш лозимки, сўнгги йилларда мамлакатимизда олиб борилаётган муҳим ислохотлардан бири, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясини қайтадан ташкил этилиши, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш соҳасида олдинга қўйилган яна бир муҳим қадамлардан бири бўлди.

Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлиги таъминлаш борасида кўплаб ишлар амалга ошириб борилмоқда. Давлат ва жамият томонидан жиноий ва бошқа ноқонуний тажовузларга қарши курашиш, ғавқулдда вазиятларнинг пайдо бўлиши ва ривожланишининг олдини олишга қаратилган саъй-ҳаракатларга қарамай, жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг зарур ва етарли даражасига эришиш учун доимий меҳнат талаб этилади.

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси фаолиятининг асосий йўналишларидан бири бўлган жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлигини таъминлашнинг мазмун-моҳиятини тўғри тушуниш, мазкур фаолиятни тўғри ташкил этиш ва такомиллаштириб бориш кўп жиҳатдан “жамоат тартиби”, “жамоат хавфсизлиги” тушунчаларининг асл моҳиятини англаб етишга боғлиқ бўлади.

Авваламбор, жамоа ўзи нима? деган саволга жавоб излаш лозим. Ўзбекистон Миллий энциклопедиясида келтирилган таъриф куйидагича, жамоа — кишиларнинг қадимий уюшув шакли. Бунда ишлаб чиқариш воситалари ҳамманинг мулки ҳисобланган. Жамоа тамоман ёки қисман ўзини-ўзи бошқарган. Уруғ, оила, хонадон, қишлоқ (қўшничилик) жамоалари мавжуд бўлганлиги маълум[2].

Маънавият асосий тушунчалар луғатида жамоа(вийлик) тушунчасига куйидагича таъриф берилган. Одамларнинг ўзаро яқинлиги ва ҳамкорлиги асосида шаклланган, дунё халқларида, жумладан, ўзбекларда азалдан ижтимоий бирликни англатувчи тушунчадир. Жамоа(вийлик) – одамларнинг ўзаро ҳамкорлик ва ёрдамга асосланган ҳаёт кечириш ва турмуш тарзи бўлиб, индивидуализм, шахсий худбинлик, эгоцентризмнинг зидди ҳисобланади. Зеро, оила, меҳнат жамоалари моддий ва маънавий ишлаб чиқариш жараёнларида кишилар ўзаро бирлашгандагина кўзланган мақсад-муддаоларга эриша олиши мумкинлиги жамоа(вийлик) руҳи шаклланишининг бош омилини ташкил этади[3].

Юқоридаги таърифлардан маълум бўладики, инсоният пайдо бўлган илк даврларданок жамоат бўлиб яшаш эҳтиёжи ортиб борди. Шу билан бирга жамоани бошқариш, ижтимоий-иқтисодий ва хавфсизлиги борасидаги муаммолари ҳам юзага кела бошлаган. Жамоанинг аввал пайдо бўлишига эътибор берсак, инсонлар барча муаммоларни ўзаро ҳамкорликда бартараф этиш мақсадида бирлашганлар. Кейинчалик жамоалар орасида ўзаро тушунмовчиликлар яъни, миллатчилик, ирқчилик, диний адоват каби муаммолар юзага кела бошлаган. Ва албатта, вақт ўтиши билан “жамоат тартиби”, “жамоат хавфсизлиги” тушунчалари пайдо бўлди. Шу кунгача кўплаб олимлар томонидан ушбу тушунчаларга таърифлар берилган. Аввалгиларидан 1959 йилда рус олими П.Ф.Гришаев томонидан берилган. Унинг фикрича, “жамоат тартиби – жамиятнинг ҳар бир аъзоси ҳуқуқий ва ахлоқий нормаларда мустаҳкамланган қоидаларга риоя этиши лозимлигини кўзда тутувчи, улар ўртасидаги муносабатларни белгилаб берувчи тартибдир”[4]. Ушбу таъриф жамоат тартиби тушунчасини тўлиқ қамраб ола олмади.

Рус олими Н.Н.Жильский ўзи олиб борган тадқиқоти натижалари асосида “жамоат тартиби – фуқароларнинг шахсий хавфсизлиги ва жамоат хавфсизлигини таъминлашга, иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ва маъмурий-маданий соҳада фаолият юритиш учун қулай шарт-шароитларни яратишга қаратилган ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятининг шакли ва миқёсида намоён бўладиган ижтимоий муносабатлар тизими”, деган таърифни берди[5]. Бу таърифда биз кўпроқ жамоат тартибини сақлашга эътибор қаратилганлиги кўришимиз мумкин.

Бевосита “жамоат хавфсизлиги” тушунчаси ҳақида сўз борганда, унга олим Б.Т.Хамхоев “жамиятнинг яхлит ижтимоий тизим сифатида ривожланиши жараёнида мустаҳкамлик ва барқарорлик, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари, ҳаётини эҳтиёжларини қондириш ва амалга ошириш учун қулай шарт-шароит ва имкониятларнинг таъминлангани ҳолати”[6] деган таърифни берган. Шунингдек олим М.Зиёдуллаев республикамызда суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохоталари мазмунидан келиб чиқиб куйидаги таърифларни берган: “жамоат тартиби – бу жамоат хавфсизлиги, жисмоний ва юридик шахсларнинг нормал фаолият кўрсатиши, меҳнат қилиши ва дам олиши учун шароит

яратишга, шаъни, кадр-қимматини ҳамда умуминсоний қадриятларни ҳурмат қилишга йўналтирилган ҳуқуқий ва ижтимоий-ахлоқий нормалар асосида жамоат жойларида юзага келадиган ва ривожланадиган ижтимоий муносабатлар тизими”. “Жамоат хавфсизлиги – бу шахс, жамият ва давлатнинг ҳуқуқбузарликлар, бошқа ғайриижтимоий ҳуқ-атвор таъсири, табиий, техноген ва ижтимоий хусусиятга эга бўлган фавқулодда ҳолатлар оқибатларидан ҳимояланганлиги ҳолати ҳисобланади”[7].

Юқоридаги келтирилган таърифларга қисман қўшилган ҳолда, ушбу тушанчаларни мазмунан бойитиш мақсадида қуйидагича муаллифлик таърифимизни ишлаб чиқдик: **“жамоат тартиби – бу маълум бир жамоанинг битта ёки бир неча мақсадларда йиғилиши, ҳаракатланиши ва фаолият олиб бориши давридаги белгиланган тартиб ва ахлоқий қоидалари мажмуидир”, “жамоат хавфсизлиги – бу маълум бир жамоанинг белгиланган тартиб ва ахлоқий қоидаларга риоя этган ҳолда, битта ёки бир неча мақсадда йиғилиши, ҳаракатланиши ва фаолият олиб бориши даврида уларнинг ҳар тарафлама хавсизлигининг таъминланганлик ҳолатидир”.**

Глобаллашув шароитда жамоат хавфсизлиги, шубҳасиз муҳим назарий ва амалий муаммо бўлиб, унинг ҳал этилиши, жамоат хавфсизлигини таъминлаш бўйича фаолият стратегиясини белгилаш, умуман мамлакат миқёсига ва мамлакатнинг айрим ҳудудларига боғлиқдир.

Шунингдек, жамиятнинг моддий ва маънавий қадриятларини жиной ҳарактердаги таҳдидлардан профилактик ҳимоя қилиш, чет элда Ўзбекистон фуқароларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, ҳуқуқ тартибот идоралари ва қуролли кучларнинг хавфсиз ишлаши режимини кучайтиришни таъминлаш лозимдир. Жамоат хавфсизлигини таъминлашга қаратилган кенг қамровли мақсадли дастурларни, шу жумладан ҳуқуқбузарликлар, ижтимоий ва этник низоларнинг, табиий ва техноген офатларнинг оқибатларини олдини олиш бўйича республика миқёсида, минтақавий, шаҳар ва тармоқ дастурларини қабул қилиш ва қўллаб-қувватлаш зарур.

Шулардан келиб чиқиб, жамоат тартиби ва жамоат хавфсизлигига доир ҳуқуқбузарликларнинг сабабларини ўрганиш ва унинг олдини олиш бугунги муҳим масалалардан биридир. Шунингдек, жамоат тартиби ва жамоат хавфсизлиги билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда фуқароларнинг ҳамжиҳатлиги ҳам муҳим. Чунки бу жараёнда ҳар қандай хато ёки эътиборсизлик, ўзибўларчилик кайфиятига берилиш оғир оқибатларга олиб келиши мумкин.

2014 йил 14 майдаги “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонунда, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи органлар ҳамда муассасалар фаолиятининг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш ва уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш масалалари ҳам белгиланган. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар тизимида ички ишлар, миллий гвардия, прокуратура, давлат хавфсизлик хизмати, адлия, божхона ва солиқ органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи органлар сифатида белгиланган.

Шу билан бирга, ҳуқуқбузарлик ва жинойтчиликнинг олдини олиш, унга қарши курашишнинг самарали усуллари қўллашда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва давлат бошқаруви органларини ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш билан бирга, кенг жамоатчиликни ушбу жараёнга жалб этиш ва улар кўмагидан фойдаланишдан иборат. Бир сўз билан айтганда, жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш ишлари барча ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳамда кенг жамоатчиликнинг узлуксиз ҳамкорлиги асосида амалга оширилиши лозим.

Г.Ю.Семигин жамоат хавфсизлигининг таъминлашда қуйидагилар асос бўлишини таъкидлайди: 1) мамлакатда иқтисодий ривожланишнинг юқори даражасини таъминлаш; 2) яхши йўлга қўйилган бошқарув механизми; 3) мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ва уни амалга ошириш стратегиясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш учун шарт-шароитларни таъминлайдиган узоқ муддатли манфаатлар ва мақсадларга нисбатан жамоатчилик розилигининг мавжудлиги[8].

Юқоридаги фикрларни янада бойитиш мақсадида, шуни таъкидлаймизки жамоат хавфсизлигини таъминлашда қуйидагиларга эътибор бериш лозим:

Биринчидан, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ҳуқуқбузарликлар профилактикасида маърифий ислом ва хадис илмини ўқитиш, миллатлар ва динлараро тотувликни таъминлаш;

жамоат тартиби ва хавфсизлиги тушунчасини кенг англаш, унинг моҳиятан қонун устуворлиги тушунчаси билан бирлаштиради. Айни пайтда, ушбу тушунчаларнинг мазмуни қисман турличадир. Бир томондан, қонун устуворлиги жамоат тартибининг бир қисмидир, чунки жамоат тартиби нафақат қонун нормалари, балки бошқа ижтимоий меъёрлар: ахлоқ, маданият, дин билан ҳам тартибга солинади[9].

Мамлакатимизда “жаҳолатга қарши – маърифат” деган эзгу ғоя асосида ислом динининг инсонпарварлик моҳиятини, тинчлик ва дўстлик каби олижаноб мақсадларга хизмат қилишини тарғиб этиш кун тартибимиздаги доимий масалалардан бири бўлиб қолади[10].

Юқоридаги президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасидаги вазифаларидан келиб чиқиб, биз, муқаддас ислом динимизнинг асл моҳиятини, эзгу ғояларини сингдириш орқали, мамлакатимизда тинчлик ва тотувликни, жамоат хавфсизлигини таъминланишига, албатта инсонларнинг онгли равишда тушунишлари ва амал қилишлари орқали эришиш мумкин деб ҳисоблаймиз.

Ислом дини инсон ва жамиятга руҳий ва маънавий барқарорликни беради. Албатта дунёдаги барча динлар инсон ва жамиятни қўллаб-қувватлаш, диний ва ахлоқий қадриятлар ва тушунчалар орқали ҳаётнинг барча жабҳаларини қамраб олади, йўналтиради, ривожлантиради, ўқитади ҳамда тарбия қилади.

Юртимиздан етишиб чиққан, буюк олим, жаҳонда Арастудан кейин “Иккинчи муаллим” мартабасига мушарраф бўлган Форобийнинг фикрича, “давлат соғлом инсон танасига ўхшайди, бу тананинг ҳамма аъзолари тананинг соғлигини ва камолотини таъминлаш учун бир-бирлари билан мустаҳкам алоқада бўлганликлари ва бир-бирларига ёрдам берганликлари каби, фозил шаҳар-давлатнинг фуқаролари ҳам бир-бирларига боғлиқдирлар. Уларнинг ҳар бири маълум мавқега эга ва маълум вазифаларни амалга оширади”[11].

Иккинчидан, ижтимоий-иқтисодий яшаш шароитларини доимий равишда ривожлантириб бориш;

бу борада, жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг устувор вазифаси инсон ва фуқароларнинг ҳаётий эҳтиёжлари, соғлиги, дам ва билим олишлари учун шарт шароитларни доимий яхшилаб бориш чораларини кўриш лозим. Албатта ижтимоий ҳимоя ҳар доим ҳам муҳим масалалардан бўлиб келган. Инсон ҳар тарафлама ўзининг хавфсизлигини ҳис қилиб яшаши, унинг давлатга бўлган ишончининг ортишига ва ўз ватанини ҳар тарафлама ҳимоя қилишга бўлган табиий эҳтиёжини шаклланишига сабаб бўлади. Ва табиий равишда ҳосил бўлган бу ватанпарварлик туйғу инсонга доимий хамроҳ бўлади.

Учинчидан, мамлакатда коррупцияни олдини олиш мақсадида “коррупция” билан боғлиқ жиноятларни давлатга ҳиёнат каби жиноятлар билан тенглаштириш ва жавобгарлигини кучайтириш;

Коррупцияни, жамоат хавфсизлигига тизимли таҳдидлардан бири сифатида эътироф этиш мумкин. Сабаби, коррупция давлат органлари ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларининг нормал ишлашига сезиларли даражада тўсқинлик қилади, ижтимоий ўзгаришларни амалга оширишга ва мамлакат иқтисодиётини модернизациялашга тўсқинлик қилади, жамиятда жиддий ташвиш ва давлат институтларига ишончсизликни келтириб чиқаради ва албатта халқаро майдонда давлатнинг салбий қиёфасини пайдо қилади.

Коррупциянинг энг хавфли кўриниши - мансабдор шахсларнинг жиноий тузилмалар билан бирлашишидир.

Шу сабабли мамлакатимизда жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш тизимини, шунингдек, коррупцияга оид жиноятларнинг олдини олиш, аниқлаш ва уларни тўхтатиш бўйича сиёсий, ташкилий, ижтимоий-иқтисодий, ахборот, ҳуқуқий ва бошқа чораларни доимий равишда такомиллаштириш зарурлигини эътироф этиш лозим.

Тўртинчидан, “жамоат ҳавфсизлиги концепцияси”ни ишлаб чиқиш.

Ўз навбатида концепциянинг мазмуни, ўз ваколатлари доирасидаги жиноий ва бошқа ноқонуний тажовузларга қарши курашиш соҳасида жамоат ҳавфсизлигини таъминловчи давлат органлари фаолиятининг асосий йўналишларини шакллантиш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимини такомиллаштириш, шу жумладан ҳуқуқбузарликлар содир этилишига ёрдам берадиган сабаблар ва шарт-шароитларни аниқлаш, шунингдек уларни йўқ қилиш чораларини кўриш, ҳуқуқбузарликлар, ижтимоий ва этник низоларнинг олдини олиш бўйича республика, минтақавий, шаҳар ва тармоқ дастурларини амалга ошириш, фуқароларни жамоат тартибини муҳофаза қилишга жалб қилиш, аҳолининг ҳуқуқий саводхонлиги ва ҳуқуқий онгини ривожлантириш лозим. Маълумот учун, жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш муаммоларини ҳал қилиш учун, Россия Федерацияси Президенти томонидан 2013 йил 14 ноябрда Россия Федерациясида жамоат ҳавфсизлиги концепцияси тасдиқланган[12].

Концепция давлатнинг жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги асосий устувор йўналишларини шакллантириши. Жамоат ҳавфсизлиги деганда инсон ва фуқароларнинг, жамиятнинг моддий ва маънавий қадриятларини жиноий ва бошқа ноқонуний тажовузлардан, ижтимоий ва миллатлараро низолардан, шунингдек табиий ва техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиш ҳолати тушунилади.

Шу сабабли, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари, ташкилотлар ва жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари, жамиятнинг моддий ва маънавий қадриятларини жиноий таҳдидлардан ҳимоя қилишнинг зарур даражасига эришиш ва таъминлаш ўта муҳимдир.

Келгусида давлатимиз ва жаҳон ҳамжамиятининг ривожланишининг ҳар бир даври мобайнида жамоат ҳавфсизлигининг мазмун-моҳиятини янги жабҳалар ва устувор йўналишлари билан тўлдиради ва ойдинлаштиради, шу сабабли турли жиноятларнинг намоён бўлишига қарши доимо ўзгариб турадиган ҳуқуқий нормаларни ҳисобга олиш лозим. Айнан жамоат ҳавфсизлиги концепцияси Ўзбекистон Республикасининг ушбу соҳадаги асосий устувор йўналишларини норматив даражасида белгилаб беради.

Хулоса қилиб айтганда, давлат бошқаруви, жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш механизмнинг асосий элементидир. Мамлакатни изчил ривожланиши, давлатнинг барча институтларининг самарали ўзаро алоқалари учун шароит яратилиши, фуқароларни ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини тўлиқ таъминотининг амалга оширилиши, давлат ишларини бошқариш масалаларининг ҳал қилинишига боғлиқ. Шу сабабдан бугун мамлакатимизда олиб борилаётган ҳавфсизлик борасидаги ислохотлар таҳсинга лойиқдир.

Яна шуни таъкидлаймизки, Ўзбекистон Республикасининг манфаатдор субъектларини жамоат ҳавфсизлиги соҳасидаги давлат сиёсатини ривожлантириш ва амалга оширишга самарали жалб қилиш учун жамият ривожланишининг янги моделини яратиш зарур. Фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш механизмлари самарадорлигини таъминлаш, барча даражадаги давлат ва шаҳар ҳокимиятларида қарор қабул қилишда ҳар бир ижтимоий гуруҳнинг манфаатларини аниқлаш ва ҳисобга олиш, жамоат ташкилотлари ва давлатнинг асосий масалалари бўйича тенг муносабати, ижтимоий тараққиёт, фуқароларнинг давлат ва жамоат институтларига юқори ишончини таъминлаш зарур.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 29.12.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>. (Послание

- Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева Олий Мажлису. 29.12.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>); (Message from the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev to the Oliy Majlis. 29.12.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>).
2. Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси. Ж ҳарфи. www.ziyouz.com кутубхонаси. 52 бет. (Национальная энциклопедия Узбекистана. Буква Ж. Библиотека www.ziyouz.com. Стр.52); (National Encyclopedia of Uzbekistan. Letter J. Library www.ziyouz.com. Page 52).
3. Маънавият асосий тушунчалар луғати.-Тошкент, 2009. – 198. Б. (Словарь основных понятий духовности.-Ташкент, 2009. - Стр.198); (Dictionary of basic concepts of spirituality.-Tashkent, 2009. - P.198).
4. Гришаев П.Ф. Преступления против общественной безопасности. – М.: Экзамен, 1959. – С. 4. (Гришаев П.Ф. Жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар. - М.: Имтиҳон, 1959. - Б. 4.); (Grishaev P.F. Crimes against public safety. - М.: Examination, 1959. - P. 4.).
5. Жильский Н.Н. Органы внутренних дел в государственном механизме обеспечения общественного порядка и безопасности граждан: Организационно-правовой анализ: автореф. дис. д.юрид. наук. – Санкт Петербург, 2000. – С. 17. (Жилский Н.Н. Ички ишлар органлари жамоат тартиби ва фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлашнинг давлат механизмида: Ташкилий-ҳуқуқий таҳлил: муаллиф. дис. д.юрид. фанлар. - Санкт-Петербург, 2000. - С. 17.); (Zhilskiy N.N. Internal affairs bodies in the state mechanism for ensuring public order and security of citizens: Organizational and legal analysis: author. dis. d. law. sciences. - Saint Petersburg, 2000. - P. 17).
6. Хамхоев Б.Т. Генезис формирования понимания сущности общественной безопасности // Вестник Московского университета МВД России. – М., 2010. - №8. – С. 178. (Хамхоев Б.Т. Жамоат хавфсизлиги моҳиятини тушунишни шакллантиришнинг генезиси // Россия Ички ишлар вазирлигининг Москва университетининг Ахборотномаси. - М., 2010. - № 8. - С. 178.); (Khamkhoev B.T. Genesis of the formation of understanding of the essence of public safety // Bulletin of the Moscow University of the Ministry of Internal Affairs of Russia. - М., 2010. - No. 8. - P. 178.).
7. Зиёдуллаев М. “Жамоат тартиби”, “жамоат хавфсизлиги” тушунчаларининг моҳияти ҳамда ўзаро боғлиқлиги // Ҳуқуқий тадқиқотлар журнаלי. – Т., 2018. - №7. – С. 56. (Зиёдуллаев М. Сущность и взаимосвязь понятий «общественный порядок», «общественная безопасность» // Журнал правовых исследований. - Т., 2018. - №7. - С. 56.); (Ziyodullaev M. The essence and relationship of the concepts of “public order”, “public safety” // Journal of Legal Research. - Т., 2018. - No. 7. - P. 56).
8. Социологическая энциклопедия. – М.: Изд. «Мысль», 2003. – Т. 1. – С. 83, 84. (Социологик энциклопедия. - М.: Ед. “Фикрлаш”, 2003. - Т. 1. - Б. 83, 84); (Sociological encyclopedia. - М.: Ed. “Thought”, 2003. - Т. 1. - P. 83, 84).
9. А.И. Денисова. Теория государства и права / Под ред. М., 1972. С. 478–479. (А.И. Denisov, Davlat va huquq nazariyasi, Ed. М., 1972. P. 478-479; (A.I. Denisov, Theory of State and Law, Ed. М., 1972. P. 478–479).
10. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 24.01.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>. (Послание Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева Олий Мажлису. 24.01.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>); (Message from the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev to the Oliy Majlis. 24.01.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>).
11. Абу Наср Форобий. Фазилят, бахт-саодат ва камолот ҳақида.—Тошкент: Ёзувчи, 2001. – Б.33-34. (Абу Наср Фараби. О добродетели, счастье и совершенстве. - Ташкент: Писатель, 2001. –С.33-34.); (Abu Nasr Farabi. About virtue, happiness and perfection. – Tashkent: Writer, 2001. –P.33-34).
12. См.: Концепция общественной безопасности в Российской Федерации // Утверждена Президентом Российской Федерации № Пр-2658 от 14 ноября 2013 года. (Россия

Федерациясида жамоат хавфсизлиги концепцияси // Россия Федерацияси Президентининг 2013 йил 14 ноябрдаги Пр-2658-сонли қарори билан тасдиқланган); (The concept of public safety in the Russian Federation // Approved by the President of the Russian Federation No. Pr-2658 dated November 14, 2013).

**ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ЖУРНАЛИ**
6 ЖИЛД, 3 СОН

**ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ**
ТОМ 6, НОМЕР 3

**JOURNAL OF LAW
RESEARCH**
VOLUME 6, ISSUE 3

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000